

mellett), hogy jó érzéssel, megfelelő ütemben „adagolja az információkat”. A novellákban megjelenő világok működésére inkább csak utal, nem bocsátkozik hosszas leírásokba. Az olvasót ezáltal is aktívan bevonja a világépítésbe: elég teret hagy a befogadói fantázia működésének.

Veres Attila új kötetében nem akarja magát vagy írásmódját újra feltalálni, és nem törekszik arra, hogy valami radikálisan újat hozzon a weird/

horror zsánerébe. Koherensen kapcsolódik a korábban megalkotott világokhoz: aki örömmel olvasta az *Odakint sötétebbet* vagy az *Éjféli iskolákat*, annak nem fog csalódást okozni *A valóság helyreállítása* sem. Egy átgondoltan szerkesztett, gördülékenyen és igényesen megírt „novellás-regényt” olvashatunk, ami fantáziadúsan, ugyanakkor érzékenyen nyúl a magyar társadalomban egyre inkább előtérbe kerülő szociális témákhoz.

BÁLINT ZSÓFIA

Moskát Anita: A hazugság tézisei

GABO Kiadó, 2022

Moskát Anita legújabb kötete, *A hazugság tézisei* a mindennapok problémáit boncolgatja fantasy és sci-fi körítésben. Műfajában, témájában és felvetett kérdéseiben is rendkívül széles skálán mozgó kötetet tarthatunk a kezünkben, amelyben a szövegek közös pontja, hogy sérülékeny, esendő szereplők próbálnak túlélni a különböző világokban. A könyv vállalása a kísérletezés, ami mind műfaji, mind kompozíciós szempontból jellemzi a szövegeket. A novellák zsánerantológiaiaként vonultatják fel a spekulatív fikció műfajait, miközben folyamatosan kísérleteznek a narrációval. Egy-egy mondattal könnyedén skiccelnek fel komplex társadalmakat úgy, hogy világuk működése mégis érthető. Az elbeszélés ábrázolásmódját végig áthatja az empátia, amelynek köszönhetően a szereplők nehézségei átélhetőek, küzdelmeik megérthetőek. A történet szinte észrevétlenül vonja be az olvasót lendületes, sodró nyelvének köszönhetően.

A *mesterhazugság* című nyitó novellában, ahogy aztán az egész kötetben is, a hazugság a világ építőkövévé válik. A szöveg erős felütéssel indít: „Régen már reggeli előtt öt-hat alkalommal hazudtam”, ezáltal a hazugságról való gondolkodást egy olyan fiktív világba helyezi, ahol a megtévesztés mágikus erőt generál. A novella legérdekesebb kérdése, hogy létrejöhet-e bármilyen gyengédség és intimitás, bármilyen valódi érzelem egy olyan világban, ahol a hazugság túlélést, az igazság pusztulást jelent. *A mesterhazugság* és a *Rügyeid* világában a természet pusztulásának következménye a mindent belepő por. *A mesterhazugság* esetében a por a semmivé válás és a romlás jeleként ábrázolódik,

amit egyedül a hazugság képes visszatartani, míg a *Rügyeid* világában a tüdőbe rakódva gyógyíthatatlan betegséggé válik.

Az önkényes, uralkodó hatalomnak való kiszolgáltatottság tematizálódik *A mesterhazugság* mellett a kötet három fantasy novellájában, az *Istenanyákban*, *A gyertya a magasban tündöklő napban* és a *Hattyúban*. Az *Istenanyák* világában egy középkort idéző, közben mégis modern társadalom rajzolódik ki, ahol szabályozott béranyarendszer jött létre arra, hogy az istenek halandó nőnek nemzhessenek gyereket. A szöveg azt a problémát tematizálja, hogy a társadalom változása és az emberi fejlődés nem tart lépést a technológia folytonos megújulásával. A novella világában megjelenő fejlett technológia ellenére egy nő értékét az istenektől való fogantatása határozza meg. A terhesség mint a társadalom működését szolgáló mechanizmus visszatérő elem Moskát Anita szövegvilágában. A 2015-ben megjelent *Horgonyhely* című regényében terhes nők irányítják a társadalmat. Ám míg a regényben a nők a terhesség által hatalomra tesznek szert, a novellában egy gyermek kihordásának képessége teljes kiszolgáltatottságot eredményez.

Az ismeretlen hatalomnak való kiszolgáltatottság jelenik meg mágia formájában *A gyertya a magasban tündöklő nap* és a *Hattyú* szövegében. Előbbi középpontjában egy háború miatt szétszakadt család története áll, ahol a hazugság kérdése – hasonlóan *A mesterhazugság* című szöveghez – identitás- és kapcsolatformáló erőként jelenik meg. *A Hattyú* éppen csak felvillantott világában a láthatatlan erő a Balaton- és egy hozzá kapcsolódó aranypartmítosz.

A kötet talán legrövidebb és emiatt a legkevésbé ki-munkált novellája ez. A történet a feláldozás topozsán alapul, amit a Balaton, egyfajta rejtélyes istenségként, a sikeres nyári szezonért követel az ott élőtől. A megalkotott világ inspiráló, és továbbgondolásra motiválja az olvasót, ugyanakkor ellentétben a többi novellával, kidolgozatlanak érződik, és hiányt keltően nem lép tovább a „ha adok, el is kell vennem” mechanizmusának bemutatásánál.

Közeli jövőben játszódó történetekként olvashatók a technológiát középpontba helyező novellák, amelyekben egy-két sci-fi motívum is felfedezhető. A *Négyszemközt* és a *Gumicukorszív* az érzelmek és a valóság megélésének nehézségeit mutatja be egy olyan helyzetben, ahol a személyes térbe folyamatosan betör a technika. Mindkét szöveg azt a kortárs problémát tematizálja, hogy a technológia folyamatos jelenléte megnehezíti, olykor nem is engedi a traumákon való túllépést. A *Négyszemközt* a közösségi média illuzórikusságát és a valósággal való folyamatos szembenállását mutatja be egy bántalmazó kapcsolat keretében. Hasonlóan a *Gumicukorszív* is a továbblépés, az elengedés lehetetlenségét boncolgatja egy olyan világban, ahol az elvesztett személy a virtuális térben, szinte kísértve folyamatosan jelen van, ezáltal lehetetlenné téve a gyászfolyamat beindulását.

Az egyetemista- és a munkás-élet eltorzult, felnagyított valósága jelenik meg a *Bevezetés a sokváltozós viszonyrendszerbe* és a *Fekete monitor* című feleletválasztós, lapozgatós szövegekben. Mindkét szöveg groteszk humorral megalkotott weird novella, amiben a műfajnak megfelelően fantasy-, sci-fi- és horrorelemek keverednek. A *Bevezetés...* a felsőoktatásban tanulók nehézségeit mutatja be, akik az elvárásokkal küszködve próbálják elsajátítani a megtanulhatatlan mennyiségű tananyagot. Moskát Anita ebben a szövegben villantja meg először nyelvalkotói tehetségét. A novellában bemutatott érthetetlen szöveg találó paródiaként érzékelteti a tudományos nyelv értelmezésének nehézségeit. A nyelvteremtés annyira hitelessé válik, hogy akár képesek lennének elhinni: ez a nyelv létezik. A novella egészen az abszurdig fokozza az értelmetlen tanulás kritikáját azáltal, hogy a testi befogadáson, az érzékelés szintjén keresztül mutatja meg a jelenséget. A diákok a bukástól való félelmükben úgy próbálják megér-

teni a tananyagot, hogy fizikailag azonosulnak vele. E novella variációjaként is értelmezhető a *Fekete monitor*, ami egy orwellien disztópikus, de mégis ijesztően valóságos cég világába kísér. Egy hivatalnok karaktert, a cég alkalmazottját követve próbálunk rájönni a kolléganője megőrülésének okára. Míg Moskát Anita az előző szövegben a nyelvvel, ezúttal a műfajjal kísérletezik. A novella lapozgatós technikája izgalmas olvasási tapasztalássá válik. Mivel arra kényszerülünk, hogy ne lineárisan olvassuk a könyvet, a bürokrácia útvesszőiben való elveszés és a kijutás lehetetlensége valós, mediális tapasztalattá válik.

Milyen lenne a világ, ha a természeti törvényeket a jog szabályai szerint szerződésekkel lehetne befolyásolni? A *Szerződési szabadság*, folytatva a gyarmatosítás miatt érzett európai büntudatot és a harmadik világ áldemokratikuságát tematizáló szövegek sorát, a nyugati világ erőszakos kolonizációjának hatásait és mechanizmusait írja le egy fantasy-keretbe helyezve. A novellák mellett meg-

jelenő egyetlen kisregény két szemben álló birodalom konfliktusát mutatja be. A világ felépítése részletes és izgalmas, ahogy megismerjük a két ország történelmét és jelenlegi helyzetét. A regény azt tematizálja, hogy a jogi és a morális igazság hogyan válik egymás kizárójává egy elnyomó rendszerben. A történet középpontjában, illeszkedve a többi novella témájához, végig a két világ határán mozgó, szerződéskötő Gavin tapasztalatai és személyes traumái állnak. Moskát Anita nyelvi kre-

ativitása ezúttal is megmutatkozik, Gavin egyes szám harmadik személyű narrációját jogi nyelven megfogalmazott szerződésbetétek törlik meg. A kísértet ezúttal is sikeres: a száraz jogi nyelv a témához tökéletesen passzol, stílusában ugyanakkor közölkent.

A *hazugság tézisei* című kötet ötletesen, sok nyelvi bravúrral megalkotott fiktív világokon keresztül gondolkodik olyan fontos társadalmi kérdésekről, mint a klímaválság, a háború és a technika hatása. A történetek végig átélhetőek és átérzhetőek annak köszönhetően, hogy egy empatikus narratori hangon halljuk őket. Moskát Anita irodalma társadalmilag érzékeny irodalom, ami a zsánerelemek folyamatos mozgatásával, kísérletező, mégis pontos nyelvhasználatával sikeresen feszegeti a szépirodalom és a spekulatív fikció csak látszatra éles határait.

